

Голас Радзімы

№ 45 (1719)
12 лістапада 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

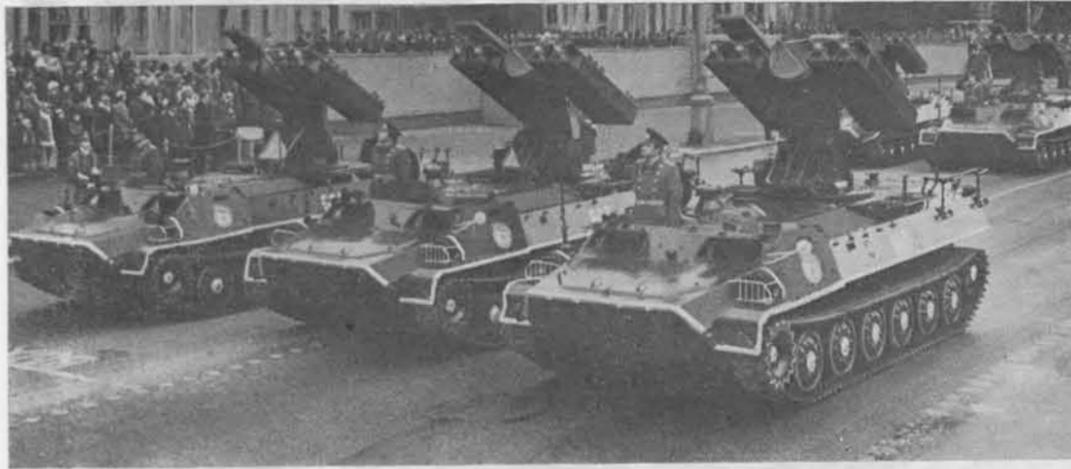
Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ПРЫХІЛЬНІКІ
МІРУ!
ПАМНАЖАЙЦЕ
СВАЕ
НАМАГАННІ
У СВЯШЧЭННАЙ
БАРАЦЬБЕ
ЗА САМАЕ
ВЯЛІКАЕ
ПРАВА —
ПРАВА
НА ЖЫЦЦЁ!
ПАСЛЯДОУНА
ВЫСТУПАЙЦЕ
ЗА ЗАБАРОНУ
НЕЙТРОННАЙ
І ІНШЫХ ВІДАЎ
ЗБРОІ МАСАВАГА
ЗНІШЧЭННЯ!
«НЕ!» —
ЯДЗЕРНАЙ ВАЙНЕ!
СВЕТУ — МІР!

Зводны аркестр Палаца культуры Белсаўпрофа — адна з самых маляўнічых старонак кастрычніцкай дэманстрацыі ў Мінску. І заўсёды ў яго радах крочыць Уладзімір ЯБЛОНСКІ. [На здымку ён на пярэднім плане. Расказ пра У. Яблонскага — на 3-й стар.]

ВЯЛІКІМ КАСТРЫЧНІКАМ ПРАКЛАДЗЕНЫ МАГІСТРАЛЬНЫ КУРС
СТВАРЭННЯ НОВАГА ГРАМАДСТВА

НЯМА ДНЯ ДАРАЖЭЙШАГА

Чым далей адыходзіць у гісторыю незабыўны 1917 год, тым відавочней становіцца для новых пакаленняў веліч Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў Расіі, што стала пераломным этапам у развіцці чалавецтва. Уззяўшы ўладу ў свае рукі, рабочыя і сяляне Рэспублікі Саветаў пачалі новую эпоху сусветнай гісторыі — эпоху пераходу ад капіталізму да сацыялізму. Да Кастрычніцкай рэвалюцыі ўзыходзяць сваімі вытокамі ўсе найвялікшыя сацыяльныя здзяйсненні XX стагоддзя.

Выступаючы на XXVI з'ездзе КПСС, Генеральны сакратар ЦК Кампартыі Савецкага Саюза Л. І. Брэжнеў сказаў, што савецкія людзі з упэўненасцю глядзяць у заўтрашні дзень. Наш народ ведае: ўсё, што ён мае, створана яго ўласнымі рукамі, абаронена яго ўласнай крывёю. Мы аптымісты, сказаў Л. І. Брэжнеў, таму што верым у сілу працы, у сваю краіну і свой народ, верым у сваю партыю, якая ўказвае адзіна правільны шлях.

Шасцьдзесят чатыры гады Савецкая Радзіма дэманструе свету веліч і стваральную магутнасць вызваленнай працы, невычарпальныя магчымасці і перавагі новага грамадскага ладу. За кароткі гістарычны тэрмін ажыццёлены найвялікшыя пераўтварэнні ва ўсіх галінах жыцця, пабудовы грамадства развітога сацыялізму.

Свята Кастрычніка — гэта свята ўсёй нашай неабсяжнай Радзімы, кожнай з пятнаццаці саюзных рэспублік, кожнай савецкай сям'і. Каб расказаць аб сваёй радасці, аб марак і планах на будучае, каб прадэманстраваць сваё адзінства і згуртаванасць працоўных нашай краіны па даўняй і добрай традыцыі выходзяць на святочныя дэманстрацыі.

Вось і сёлета 7 кастрычніка плошча Леніна ў Мінску, дзе каля Дома ўрада ўстаноўлены трыбуны, была запоўнена калонамі дэманстрантаў. Галоўнымі тэмамі ў афармленні калон былі Праца і Мір. Беларусы, якім у поўнай ме-

ры давалася зведаць на сабе трагедыю другой сусветнай вайны, не шкадуюць сіл, каб умацаваць магутнасць Айчыны, адстаць справу міру. Аб гэтым красамоўна сведчылі рапарта прадпрыемстваў горада-героя. Трактаразаводцы да свята выпусцілі 475 звышпланавых трактароў, аўтамабільбудульнікі пачалі вытворчасць новых мадэлей аўтапаяздоў, на рахунку маторабудульнікаў — двухмільённы рухавік, метрабудульнікі дэманстравалі завяршылі гадавы план. З урадавых трыбун удзельнікі святочнай дэманстрацыі горада-героя Мінска віталі кіраўнікі Кампартыі Беларусі і ўрада рэспублікі. Ва ўсіх беларускіх гарадах і вёсках прайшлі святочныя дэманстрацыі, мітынгі, народныя гуляння.

НА ЗДЫМКАХ: 7 лістапада 1981 года. Парад і дэманстрацыя на плошчы Леніна ў Мінску.

РЭВАЛЮЦЫЯ. ЧАЛАВЕК. ТРАДЫЦЫІ

У ГРАМАДЗЕ РАБОЧАЙ

Залатая восень... Гэтыя словы прыходзяць на памяць, калі ў сонечны дзень ступіць на сцяжынку парку. Я вяртаўся з работы па залітай сонечным святлом алеі старога парку ў Лошыцы. Горад пачынаў рыхтавацца да свята Кастрычніка, чырвань сцягоў і транспарантаў на вуліцах, а тут барвовы колер спрачаўся з залатым.

Дома дачка сустрэла паведамленнем: «Тата, а я сёння атрымала дзве пяцёркі!» — і паказала дзённік, дзе на старонцы, нібы тыя лісты ў парку, чырванелі адзнакі...

Пазней усесаюзная інфармацыйная тэлепраграма «Час» паведаміла аб маторабудульніках Мінска, якія напярэдадні свята Кастрычніка выпусцілі двухмільённы рухавік... Экран засяродзіў увагу на шчаслівых усмешках рабочых.

Так зблізку і здалёку ў гэты дзень я атрымаў звесткі аб значных падзеях у жыцці асобнага чалавека, калектыву, краіны. Спраўды, восень — пара залатай! Раніцай наступнага дня я пайшоў на маторны завод, каб і вам, дарагія суайчыннікі, расказаць аб вялікім дасягненні нашай рабочай грамады, як называў працаўнікоў Янка Купала.

Заўсёды, калі даводзіцца бываць у ад'ездзе, то вестка з дому кранае асабліва. І само слова «дом» вырастае ў сваім сэнсе, чым далей ты ад родных мясцін. Знаходзячыся, напрыклад, у Магілёве, а за межамі рэспублікі разам з мясцовымі падзеямі — пра родную Беларусь, за рубяжом — пра ўсю краіну...

Добрая вестка напаўняе душу радасцю, гонарам за людзей, з якімі жывеш і працуеш побач. Гэта пачуццё нараджаецца ад прыналежнасці і дачынення да спраў і падзей у нашай савецкай ра-

бочай грамадзе, якая святкуе 64-ю гадавіну Вялікага Кастрычніка.

Так, менавіта яны — прыналежнасць і дачыненне — пабуждаюць цікавіцца ўсім: ці ўдаўся ўраджай у хлебараба, як ідуць справы ў рабочага, студэнта, школьніка... А восень — пара асабліва. Пара завяршэння вялікіх спраў і пачатку новых. І таму сімвалічна, што свята Кастрычніка — той рубж, дзе гэтыя справы нібы перарастаюць адна ў адну. Расце іх важкасць, маштаб, бо завяршэнне папярэдняга — прыступка для ўзыходжання на новую вышыню.

...У сям'ю працоўных калектываў сталіцы мінскія маторабудульнікі ўліліся параўнаўча нядаўна — у 1963 годзе завод пачаў масавы выпуск матораў, якімі аснашчаюцца трактары «Беларусь». Таму добрую славу гэтым машынам разам са знакамітым трактарабудульнікамі стваралі і маторазаводцы. Сёння рухавікі экспартуюцца ў 68 дзяржаў свету. Краіны сацыялістычнай садружнасці, ЗША, Англія, ФРГ, Францыя, Канада, Японія і іншыя атрымліваюць прадукцыю завода. Рухавікі, запчасткі вядомы ў кожным кутку СССР.

І трактар «Беларусь» працягвае сваё шэсце па краінах і кантынентах. Нядаўна паспяхова завяршыліся выпрабаванні ў Балівіі. На карце экспарту ў мінскіх трактарабудульнікоў з'явіўся новы адрасат. Маторазаводцы таксама пашыраюць пастаўкі і дапамогу краінам у вытворчасці рухавікоў. Наладжваюць падрыхтоўку вытворчасці матораў у В'етнаме.

Такі маштаб дзейнасці малядога калектыву.

Прадпрыемства ўзнагароджана міжнароднай прэміяй «Залаты Меркуры», хоць мае юначы ўзрост — васем-

ЯК МЯНЯЛАСЯ ЖЫЦЦЁ Ў ПАЛАЧАНАХ

СВЯТА ЗМІТРАКА МАРОЗА

Восень сёлета стаіць у Палачанах надзіва цёплая і сухая. А выгледзе з-за хмарак сонейка, ды зацвяржаюць пад стрэхамі павесялелыя вераб'і, і не ўтрымаць тады дзеда Змітрака ў хаце.

— От, надумаў зцягнуцца з дому, — ушчувае яго Соф'я Федараўна. — Ці ж у бога дзён мала? Управімся з атавай. А то вунь, кажуць, старшыня абядаў усю сям'ю пакасіць сена касілкамі. І нас не праміне...

Але ж хіба ты перайначыш яго? Упарты. Так век і звекаваў: калі задумае што, дык не адступіцца. А дзед Змітрок слухае сваю Федараўну, ды толькі пасміхаецца. Вядома, у калгасе цяпер тэхнікі хапае, каб пакасіць атаву і касілкамі. Але ж якое гэта задавальненне патупаць па сенажаці з касой, адмахаць сотку-другую сакавітай траўкі, а потым разярнуць торбачку і, як у маладыя гады, з апетытам адпалуднаваць! Ды толькі жонка на сва-

ім стаіць: стары, гаворыць, палужках ды балотах цягацца. Яно то праўда. Праз нейкія год-два будзе дзевяноста. Як кажуць у калгасе, дзед Змітрок — жывая гісторыя. І сапраўды. Дзмітрый Паўлавіч любіць бударажыць памяць. Чаго толькі не нагадае. Але сама мяя памятна для яго ўспаміны, звязаныя з незабыўнымі вераснёўскімі падзеямі 1939 года, калі народ Заходняй Беларусі і Украіны быў вызвалены Чырвонай Арміяй ад прыгнёту буржуазнай Польшчы. Гэта быў час, якога ў Палачанах чакалі доўгія гады. Праўда, некаторыя не вытрымлівалі галечы, пакідалі свае родныя мясціны і падаваліся ў свет за лепшай доляй... Ледзь утрымаўся ад спакусы з'ехаць з дому і Дзмітрый Мароз: хацелася забраць сям'ю і бегчы куды вочы глядзяць, толькі б не бачыць пакут. Але знайшліся людзі, якія пераканалі яго: ніякі дастатак не заменіць Радзімы, родных і блізкіх сэрцу

мясцін... І вось гэты дзень вызвалення з чырвонымі сцягамі, транспарантамі, музыкай і песнямі.

У Палачанах, Гарадзілаве, Халове, Гарадку выступалі бальшавіцкія агітатары, заклікалі сялян аб'ядноўвацца ў калектывныя гаспадаркі. Многія ахвотна пагаджаліся і гатовы былі ўступіць у калгас без разваг.

Дзмітрый Паўлавіч добра памятае такі выпадак. Неяк апоўначы ў шыбку нехта пастукаў. Стаяла глыбокая восень, і частыя дажджы размылі прасёлочныя дарогі. «Хто б гэта мог быць? — падумалася. — І чаго раптам да мяне?» Мароз выйшаў у сены і запытаў: «Хто?» — «З Маладзечна, — пачулася. — Каржанеўскі я». І толькі цяпер Мароз пазнаў гэты голас. Яшчэ гады тры назад яны сустракаліся ў Маладзечна, і тады Каржанеўскі гаварыў, што недалёка ўжо час, калі і ў заходнебеларуская зямля пазбавіцца ад пан-

скага прыгнёту. І менавіта ён і ўтрымаў ад спакусы з'ехаць з Палачанаў...

А вось цяпер яны сядзяць за адным сталом, і Сцяпан Каржанеўскі расказвае аб той вялікай калектывнай сіле, якая атрымаецца, калі аб'яднаць сялянскія гаспадаркі ў адзіны кулак. «А плюс тэхніка: трактары, касілка, сеялка, — гаворыў. — За калгасам будучае». Вось і хадзілі яны па Палачанах, збіралі людзей на сход...

Даўно гэта было, здаецца, і бы зусім нядаўна — няўмольна бяжыць час. Тады, перад Вялікай Айчыннай вайной, палачане так і не паспелі аб'яднацца ў сельгасарцель. І толькі ў 1949 годзе стварылі сваю калектывную гаспадарку, якая цяпер называецца «50-годдзе Кастрычніка». Дзмітрый Мароз адным з першых уступіў. Працаваў на розных работах: араў, баранаваў, сеяў... А як толькі наступала пара сенакосу, ён тут быў адным з лепшых. Выкошваў за дзень па сотак 70.

У тыя далёкія гады тэхнікі ў калгасе не хапала і многія работы выконвалі ўручную. Але разам працавалася і лягчэй, і ахвотней. А калі, помніцца, намалалі з гектара па 80 пудоў хлеба (цяпер збіраюць амаль у тры разы больш) ды засыпалі зернем усе калгасныя свірны, то было радасці! Раней, пры Польшчы, аб такім ураджай і марыць не маглі. Аднаасобнік са сваёй палоскі збіраў столькі хлеба, што ледзь хапала да каляд. А прыйдзе вясна, дык і пасеяць няма чым: ідзі да павятовага, кланяйся, малі, каб даў жменю-другую зярнят.

Першыя поспехі абнадзейвалі. І не раз успаміналіся словы Каржанеўскага, які гаворыў некалі пра сілу калектывнай гаспадаркі, пра яе шчасліваю будучыню. Аб адным толькі шкадаваў Мароз. «Старэю я, — прызнаваўся, — хватка ўжо не тая. Не ўгнацца цяпер за маладымі ў полі. А так хочацца яшчэ папрацаваць».

І тады знайшлі ў Палачанах

наццаць гадоў. Таму і не даўна было ўбачыць у яго цэхах моладзь. Гэта адна з асаблівасцей нашай краіны — адказнае яна даручае маладым.

...Зборачны канвеер павольна нясе ўжо гатовае сталёвае «сэрца». Адсюль яно адправіцца на выпрабавальны стэнд, дзе ў ім упершыню заб'ецца магутная сіла. Чуйная рабочая рука вывяціць стан «здараўя», і матор адправіцца далей, каб удыхнуць сваю моц і сілу ў машыну. Тут, на зборачным, яму зычаць доўгі век. Мо таму трактары «Беларусь» маюць, у параўнанні з замежнымі, большы мотарэкурс і выдатна працуюць у любых умовах. Аб гэтым сведчаць словы падзякі з усіх канцоў свету, што прыходзяць у Мінск.

Менавіта пры сустрэчы з рабочымі ў цэхах маторнага мне ўспомнілася гутарка з трактарыстам, што адбылася дванаццаць гадоў назад у Татары. Ён атрымаў новы трактар (сустрэча адбылася ў ленинскай мясціне Какушкіна), і я, убачыўшы прыгожую «Беларусь», пацікавіўся, ці задаволены ён машынай, што зрабілі мае землякі?

«Яго хочацца шанаваць, як добрага каня», — адказаў трактарыст.

Было прыемна чуць такое слова, радасна за землякоў, якія сваёй працай рабілі явай мару Леніна. Толькі ўжо не аб тысячы трактароў — аб мільёне!... А мой новы знаёмы, малады рабочы з канвеера маторнага завода Іван Лічко, збіраў тады руханікі. Адзін з іх быў у тым трактары на Паволжы... Іван у той час толькі пачынаў сваю кар'еру, а цяпер вось, напярэдадні свята, разам з таварышамі выпускаў двухмільённы матор... Гэтых людзей я і бачыў на экране тэлевізара.

— А ў нас хутка яшчэ адно свята, — паведаміў Іван, — наваселле! Пяройдзем у новы цэх і на новы канвеер. Будзем працаваць спарней. Масквічы паставілі больш да-сканалае абсталяванне. Такое, як на іх ЗІЛе. Трэці мільён дадзім хутчэй.

Рабочы сказаў нібыта звычайнае, але з гаспадарскім адценнем заклоччанаці дзяржаўнай справы.

Ён раскаваў аб сваіх першых кроках на заводзе, аб настаўніках, якія вучылі яго,

вясковага хлопца з сяла Дабрыніна Дзяржынскага раёна, рабочай прафесіі. З пашанай і цеплынёй гаварыў аб Якаве Мерку, першым настаўніку, як аб сваім бацьку.

— Да працы прывыкаў рана, — зазначыў, — у вёсцы нам, пасляваенным, інакш нельга было. Але завод не кузня, дзе даводзілася дапамагаць бацьку. Таму вельмі дарэчы аказалася сярэдняе адукацыя. Цяпер, у свае трыццаць чатыры гады, я і сам маю вучняў. Многія працуюць побач. Ведаецца, прыёмна бачыць, як на тваіх вачах нараджаецца сэрца машыны — матор. І асабліва радасна, што побач нараджаецца спецыяліст, якому ты ў гэтым дапамагаш, як калісьці дапамагалі табе. Такая ў нас традыцыя, — заключыў мой субяседнік.

Так, гэта адна з нашых шматлікіх традыцый. Іх многа з'явілася за гады Савецкай улады. Але магчымасць атрымаць рабочае месца і карыстацца пашанай за працу ў рабочай грамадзе, чаго не могуць забяспечыць чалавеку ў капіталістычным свеце, — традыцыя, бадай, самая перакананая. Гонар за яе і прагучаў у словах рабочага чалавека.

Іван Лічко, калі лічыць па амерыканску, адносіцца да сярэдняга рабочага. Ён мае сярэдняе адукацыю, добрую кваліфікацыю (можа працаваць на многіх аперцыях), сярэдні заробтак (каля 300 рублёў за месяц), пятнаццаць гадоў працы на заводзе, беспартыйны. Іван, здаецца, мае ўсё: работу, якая яму падабаецца, аўтарытэт (з'яўляецца членам прафсаюзнага камітэта цэха), мае кватэру і карыстаецца ўсім, што даступна ў нас кожнаму працаўніку. І ўсё ж ён збіраецца вучыцца далей, а гэта значыць, што чалавек дбае пра асабісты рост і мае магчымасць для гэтага.

Менавіта таму ў нас былы рабочы становіцца галоўным інжынерам, як на тым жа Мінскім трактарным заводзе ім стаў Іван Дземчанка. І гэта таксама традыцыя, якую ўсталяваў Кастрычнік. І яго лёс складваецца з біяграфій такіх вось людзей. Прыналежнасць жа да грамады рабочай можна засведчыць толькі працай, ёю забяспечыць пачаслівы лёс сабе і дзецям, а значыць і краіне.

Георгій ПАВУЛЯ.

для Змітрака работу: прызначылі складамі калгаснымі загадваць. Напачатку абыходзіліся тымі пабудовамі, пад якія было прыстасавалі сялянскія свірны. Але неўзабаве і іх ужо стала не хапаць. А гэта значыла, што багацеў калгас, мацней эканамічна... Поўніліся засекі хлебам. Ды і Палачаны мянялі сваё аблічча. Вёска абдуоўвалася, прыгажэла. І не пазнаць цяпер яе. Што ні двор, то свая легкавая машына, матацыкл стаіць. У пакоях сучасная мэбля. І абавязкова — тэлевізар, цяпер ужо — каляровы. Нават не верыцца, што некалі былі земляныя падлогі ды саламяныя стрэхі.

Во, няхай зазірне хто да дзеда Змітрака. У хаце чыста, акуратна. Гасціная, зала, спальня абстаўлены на гарадскі лад. А яшчэ гадоў колькі назад, дык усё прасіў Соф'ю Фёдару, каб тая пагадзілася легкавушку купіць. На базар, маўляў, у Маладзечна ездзіць будзем, на кірмашы, у госці да дзяды... А Фёдаруна яго — не пагаджаецца: і ў Палачанах не горш, чым у горадзе, кажа. І магазіны ёсць з прадуктамі і любімымі таварамі, і сталовая з піўным барам. А хочаш пашыць сабе якую сукенку ці касцюм, калі ласка, свой камбінат бытавога абслугоўвання.

Яно то праўда. Ці ж параў-

наеш сённяшні дзень вёскі з тым давераснёўскім часам? Вось яна якая гэта Савецкая ўлада: чалавека чалавекам зрабіла. А што гэта так, дык Змітрок ужо сто разоў пераканаўся. Хоць ён і на пенсіі, але яго не забываюць. То старшыня адведае, то партыйны сакратар зазірне... Здароўем цікавяцца, настроём... Заслужаныя калгаснікі ў Палачанах у пашане. І хіба гэта б яму адмовілі, каб папрасіў атаву пакасіць. Але ж можна яшчэ і самому па лужку пахадзіць. Касілка, яна штука такая — ёй прастор падавай. А тут дзе кусцік, а дзе купінка — вось і трэба іх абкасіць уручную... І тут важна з гэтай работай да кастрычніцкіх свят управіцца. А ў дзень урачыстасцей потым падыдзе да Соф'і Фёдаруны і скажа: — А падай мне, Фёдаруна, мае медалі ды выхадны касцюм...

Прыбярэцца гэтак па-святочнаму і ў Палац культуры пашыбуе. А на палачанскіх вуліцах — лозунгі, транспаранты, чырвоныя сцягі... Гучыць музыка, плывуць песні. І няма для Змітрака шчасця большага, чым бачыць радасныя твары вяскоўцаў, разам з народам святкаваць вялікі Дзень Кастрычніцкай рэвалюцыі...

Яраслаў СІДОРЫН.
Маладзечанскі раён.

ШЧОДРАЙ МЕРАЙ

...Гулкі ўзрыў парушыў цішыню. І хаця за гады вайны Уладзімір чуў іх часта, гэты чамусьці насцярожыў. Заныла сэрца.

Не дапіўшы малака, Уладзімір выбег з хаты і шпарка паімчаў да ракі, адкуль ужо несеся прарэзлівы жаночы крык: «Забі-і-ла!»

Сусед - франтавік заступіў дарогу: «Не бяжы туды, хлопец, не бяжы...»

Змахнуў з твару слязу і дадаў: «Бяда, бач не ходзіць адна. Але ж ты трымайся, сыноч. Моцна трымайся. Людзі ў няшчасці не пакінуць». А ля ракі нерухома ляжаў Сяргей: наскочыў на міну. Відаць, пасля немцаў засталася.

Так, бяда не ходзіць адна. Спачатку, у 1943 годзе, на фронце загінуў бацька. У сорок пятым не стала маці. Старэйшы брат, Сяргей, якому споўнілася шаснаццаць, стаў гаспадаром у невядомай хатцы Яблонскіх у вёсцы Скрыгалова, што на Мазыршчыне. А з ім — яшчэ пяць малых. Не ўдалося яму, як кажуць, паставіць на ногі

брата і сяцёр. Ох, калі б не гэты няшчасны выпадак у тым жа сорок пятым!

Людзі, вядома, не засталіся ў баку. У пасляваенны час не было чужой бяды: і гора, і радасць дзяліліся ў вёсцы на ўсіх...

Малышоў Яблонскіх забралі ў Нараўлянскі дзіцячы дом. А калі тыя падраслі, кожны з іх выбраў сваю дарогу. Валодзя пайшоў вучыцца ў Гомелі. Атрымаў спецыяльнасць слесара. Маладога хлопца вабіла рамантыка, і ён адправіўся на вялікія будоўлі Сібіры. Працаваў у Іркуцку на ўзвядзенні электрастанцыі.

Не сказаць, што не падалася Уладзіміру Яблонскаму яго спецыяльнасць. Але аднойчы яму давялося дапамагаць электразваршчыкам. І хлопца зачарвала прафесія «ўладара агню». Яшчэ тады, у Сібіры, вырашыў перакваліфікавацца.

Здзейсніць задуманае ўдалося не адразу. Спачатку прызвалі ў армію, затым прыехаў у Мінск, стаў пра-

цаваць слесарам на электратэхнічным заводзе імя Казлова. Рамантаваў механізмы, станкі, іншае абсталяванне. А калі здаралася свабодная хвілінка, быццам выпадкова заглядаў да электразваршчыкаў.

Вопытны электразваршчык Цімафей Фраленка сам стаў дапамагаць Яблонскаму асвоіць гэту складаную прафесію. І цяпер на заводзе імя Казлова Уладзімір Маркавіч — вядомы спецыяліст. Ужо сам шмат навучыў абуць.

Разам з брыгадай зварвае ён шчыты кіравання электрастанцыі.

— Заказы, — гаворыць Уладзімір Маркавіч, — мы выконваем для многіх прадпрыемстваў краіны, а значная частка нашай прадукцыі ідзе за мяжу.

За выдатны дасягненні ў працы Уладзімір Яблонскі ўзнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

— А сёлета, — раскавае Уладзімір Маркавіч, — я перажыў самыя хвалоўныя мінуты ў сваім жыцці. За да-тэрміновае выкананне заданняў дзесяцігодкі мяне ўзнагародзілі ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

Чалавек не можа жыць толькі працоўнымі справамі. Займаецца Уладзімір Маркавіч і грамадскай работай. Часта да яго звяртаюцца за дапамогай таварышы: аднаму трэба палепшыць жыллёвыя ўмовы, другому — дапамагчы ўладкаваць сямейныя справы, а трэціму проста добрага слова дастаткова. І ідуць рабочыя за парадамі да Яблонскага. Ён жа член заводскага камітэта прафсаюза — такая ў яго грамадская па-сада.

Увесь астатні час — для сям'і. Асабліва дзецям. Іх у Яблонскіх трое. Старэйшая, Таця, ужо асвойла прафесію слесара ў тэхнічным вучылішчы. Жонка Тамара Вельямінаўна лічыць: у бацьку пайшла. Радуюць і блізныя: Марына і Наташа: добра вучацца ў пятым класе.

У святочных калонах дэманстрантаў прайшлі Яблонскі па вуліцах Мінска. Праўда, Уладзіміру Маркавічу давялося на гэты раз разлучыцца з сям'ёй. Ён — член гарадскога духавага аркестра, які заўсёды прымае ўдзел у святах. Пасля дэманстрацыі пшчасліва сям'я сабралася разам дома, каб адзначыць светлае свята Вялікага Кастрычніка.

Яўген ТУРАЙКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: Уладзімір Яблонскі за работай; з дочкамі Марынай і Наташай; па выхадных Яблонскія часта адпраўляюцца на сваёй машыне ў госці да сваякоў; любіць Уладзімір Маркавіч пасля працоўнага дня прайсціся ля Цыянскага вадасховішча, што нядаўна адкрылася ў Мінску, у тым мікрараёне, дзе жыве сям'я Яблонскіх. Фота С. КРЫЦКАГА.

ОТВЕТЫ Л. И. БРЕЖНЕВА

НА ВОПРОСЫ РЕДАКЦИИ ЗАПАДНОГЕРМАНСКОГО ЖУРНАЛА «ШПИГЕЛЬ»

Вопрос: В третий раз Вы приезжаете в ФРГ с государственным визитом. Со времени Вашего последнего визита в 1978 г. обстановка в мире стала менее стабильной, а в некоторых отношениях и более опасной. Какую роль, по Вашему мнению, могла бы играть Федеративная Республика Германии в сложившейся ситуации и какое значение Вы придаете в этой связи Вашим предстоящим переговорам в Бонне?

Ответ: Начну с того, что рад вновь посетить вашу страну. Я дважды бывал в ФРГ. В обоих случаях у нас были полезные переговоры и встречи. Я вспоминаю о них с удовлетворением.

Мой предстоящий визит в ФРГ по приглашению канцлера Шмидта является естественным продолжением линии на взаимовыгодное сотрудничество между нашими странами, на конструктивное развитие советско-западногерманских отношений на основе договора 1970 года. Такой наш курс выражен со всей определенностью на XXIV, XXV и XXVI съездах КПСС. Мы знаем, что и в Бонне отношения между ФРГ и Советским Союзом рассматриваются как важный элемент мировой политики, от которого в немалой степени зависит стабильный мир в Европе.

Недостатка тем при обмене мнениями с канцлером Гельмутом Шмидтом и другими руководителями ФРГ, конечно, не будет. Как мне представляется, сейчас особенно важно определить, какие действия могла бы предпринять каждая из наших стран для решения самой насущной и неотложной для человечества задачи — предотвращения ядерной катастрофы и создания надежной перспективы прочного мира.

Обе наши страны неоднократно высказывались за установление военного равновесия в Европе на возможно более низком уровне, в том числе и в области ядерных вооружений. Вопрос в том, как это сделать. Здесь наши взгляды заметно расходятся. Но искать решение надо. Припоминаю, что в совместной декларации, подписанной мной и канцлером Шмидтом в мае 1978 года, обе стороны ясно выступили за то, чтобы никто не добивался военного превосходства, и заявили, что примерное равенство и паритет достаточны для обеспечения обороны. Мы привержены этому и сейчас. Вот вам база и отправной пункт для последующих переговоров.

Вы спрашиваете о роли ФРГ в нашем действительно сложном мире. Думается, что в начале 80-х годов подобно тому, как это было в начале 70-х годов, ФРГ стоит перед решениями кардинального порядка. Будет ли продолжен и получит дальнейшее развитие тот курс, который так увеличил вес ФРГ в европейской и мировой политике, или же накопленный за эти годы капитал будет растрачен в бесплодных и опасных конфронтациях? Хочу надеяться, что в результате наших переговоров и бесед с канцлером Шмидтом, другими государственными и политическими деятелями ФРГ возрастает обоюдная уверенность в том, что наши страны будут выдерживать испытанную и оправдавшую себя линию: умение отвечать доверием на доверие, беречь достигнутое, последовательно и неустанно развивать двустороннее сотрудничество в различных областях. Такая линия хорошо вписывалась бы в общие усилия по сдерживанию гонки во-

оружий, по укреплению разрядки и международной безопасности.

Вопрос: В свое время особенно большие надежды возлагались на совместные экономические проекты. Каковы, с Вашей точки зрения, перспективы экономического сотрудничества наших двух стран в нынешних условиях?

Ответ: На наш взгляд, экономическое сотрудничество между СССР и ФРГ развивается неплохо и имеет хорошее будущее.

ФРГ сегодня — один из ведущих торговых партнеров Советского Союза среди западных стран. В СССР ценят четкость и добросовестность, с какой наши западногерманские партнеры выполняют свои обязательства по экономическим договорам и соглашениям. Мы, разумеется, отвечаем тем же.

Насколько я понимаю, развитие крупномасштабных и долговременных экономических связей с СССР помогает ФРГ решать серьезные проблемы, стоящие перед ее экономикой. Ваша страна не менее других нуждается в надежных источниках энергии, сырья, материалов, в зарубежных заказах для обеспечения занятости населения. И Советскому Союзу сотрудничество с ФРГ приносит пользу в ряде важных областей нашей хозяйственной жизни.

Очень существенно и то, что наши экономические связи не просто живут требованиями сегодняшнего дня, а строятся с широкой перспективой. Хорошим образцом такого сотрудничества являются, по моему, некоторые наши совместные проекты, которые заглядывают в XXI век. Они, конечно, имеют не только хозяйственное, но и политическое значение — в самом лучшем смысле этого слова. Ведь ориентация на долговременную перспективу в экономических связях — это и ориентация на прочное мирное сосуществование, на добрососедство.

Недавно состоявшаяся в Москве очередная сессия смешанной советско-западногерманской комиссии по экономическому и научно-техническому сотрудничеству, беседы в этой связи Председателя Совета Министров СССР Н. А. Тихонова и его заместителя Л. А. Костанова с федеральным министром экономики О. Ламбсдорфом и другими представителями ФРГ проходили именно под таким углом зрения, с прицелом на будущее.

Судя по результатам этой сессии, для дальнейшего развития наших отношений есть солидная основа. Мы почувствовали серьезность подхода ФРГ к запланированной сделке о новых поставках советского газа в обмен на поставки труб и о строительстве в Советском Союзе с западногерманским участием газопровода между Европой и Сибирью. Выявлены и другие возможности взаимовыгодного сотрудничества.

И еще одно хочется добавить по поводу нашего экономического сотрудничества: оно никому не наносит ущерба, а в конечном счете идет на пользу всем, так как укрепляет основы мира в Европе и во всем мире.

Вопрос: Отношения между Востоком и Западом сейчас серьезно осложнились. Как Вы оцениваете обстановку в мире и, в частности, судьбу разрядки, которая многим политикам казалась почти необратимой?

Ответ: На земле сегодня неспокойно. В разных частях света возникают «горячие точки». Продолжается гонка смертоносных вооружений. Создаются новые их виды, особенно опасные тем, что они, как говорят специалисты, снижают порог ядерной войны, то есть делают ее возникновение более вероятным. В этих условиях особенно коварными представляются рассуждения некоторых стратегов и политиков на Западе о допустимости какой-то «ограниченной» ядерной войны и возможности одержать в ней победу.

Может быть, кто-то и надеется, что ядерную войну удастся ограничить территорией Европы, и считает это для себя приемлемым вариантом. Надо ли говорить, что европейцев подобный вариант мало устраивает. Для них это было бы гибелью, катастрофой, которая привела бы к уничтожению целых народов и их многовековой цивилизации.

Ну, а уж если говорить по существу, то никакой «ограниченной» ядерной войны вообще не может быть. Вспыхни ядерная война, будь то в Европе или в другом месте, она неизбежно и неотвратимо приобрела бы всемирный характер. Такова уж логика самой войны и характера современных вооружений и международных отношений. Это надо ясно видеть и понимать.

Так что пусть те, кто, возможно, рассчитывает поджечь ядерный погреб, а самим отсидеться в стороне, не тешат себя иллюзиями.

Недавно на страницах вашего журнала было опубликовано интервью с ученым, которого именуют «отцом» американской нейтронной бомбы. Он бросил фразу: Все люди — чудовища. Присутствовавшая при этом его дочь спросила: Тогда и ты чудовище? Да, — ответил он. И еще добавил, что война — в самой природе человека. Вот вам яркий образец человеконенавистнической психологии тех, кто сегодня так усердно раздувает гонку ядерных вооружений.

При этом расчет явно делается на то, чтобы притупить бдительность европейцев, приучить их воспринимать то же нейтронное оружие как обычную вещь, «оборонительное» средство, словом, что-то вроде штыка или гранаты. Между тем в действительности дело обстоит совсем не так. Ведь, как говорят специалисты, нескольких нейтронных зарядов достаточно для того, чтобы уничтожить все живое в таком городе, как, скажем, Гамбург.

Это все неприятные разговоры, но правду, имеющую отношение ко всем, лучше сказать вслух и прямо. Сказать, пока не поздно, пока можно еще предотвратить беду. Создать нейтронное оружие — не проблема. Настоящая проблема — политическая, гуманная, — как не допустить появления и применения такого оружия. Однажды европейцам удалось добиться этого. По силам это и теперь.

В некоторых столицах стран НАТО утверждают, будто Советский Союз повинен в том, что над миром спустились тучи. Но если отрешиться от пропагандистских химер, а обратиться к фактам, то станет ясно, что это — злонамеренный вымысел.

Советский Союз никому не угрожает, ни на кого не собирается нападать. И наша военная доктрина носит оборонительный характер. Она исключает превентивные войны и концепцию «первого удара». Со всей ответственностью мо-

гу также заявить, что Советский Союз ни при каких обстоятельствах не применит ядерного оружия против тех государств, которые отказываются от его производства и приобретения и не имеют его на своей территории. Мы готовы в договорном порядке дать гарантии этого любой стране без единого изъятия.

Наше стремление предотвратить ядерную катастрофу нашло убедительное выражение на нынешней сессии Генеральной Ассамблеи ООН, где СССР выступил с новой важной и конструктивной инициативой. Главное в ней — добиться того, чтобы никто и никогда не применил первым ядерное оружие. А раз никто не применит первым, то, значит, оно вообще не будет пущено в ход.

Коль скоро речь зашла о позиции Советского Союза в вопросах войны и мира, позвольте напомнить еще кое о чем.

Мы, как известно, подписали с Соединенными Штатами и готовы были честно выполнять второй Договор об ограничении стратегических наступательных вооружений ОСВ-2.

Мы предлагаем договориться о прекращении не только всех и всяких испытаний ядерного оружия, но и дальнейшего его производства, чтобы ограничить, а затем и вовсе ликвидировать его запасы.

Мы предлагаем в договорном порядке запретить разработку и создание любых новых видов оружия массового уничтожения.

Мы выступили с предложениями о конкретных, взвешенных и справедливых мерах по снижению напряженности и устранению очагов конфликтов на громадных пространствах от Центральной Европы до Дальнего Востока, включая Ближний Восток, зону Персидского залива и Индийский океан.

К сожалению, ведущие державы западного мира — и прежде всего блок НАТО — не проявляют пока серьезного интереса к переговорам по всем этим жизненно важным для человечества и его мирного будущего вопросам. Кое-кто там гораздо охотнее говорит не о разрядке, а о конфронтации, не о мирном взаимовыгодном сотрудничестве, а об использовании торговли в военно-стратегических целях, не о договоренностях на основе равенства и одинаковой безопасности, а о диктате с позиции военного превосходства, не об устранении совместными усилиями очагов конфликтов, а о создании все новых и новых военных баз, о наращивании своего военного присутствия в различных районах мира, не об обуздании гонки вооружений, а о «договорении», не об ограничении или запрещении тех или иных видов оружия, а о создании все новых, еще более разрушительных средств массового уничтожения людей.

И так, к сожалению, не только говорят, так действуют на практике. Вы, конечно, понимаете, что я имею в виду прежде всего политику нынешней администрации США, как она проявлялась до сих пор и в заявлениях высокопоставленных государственных деятелей этой страны, и что еще важнее, — в их практических делах.

Все это, фактически, — противоположность разрядке, прямое игнорирование стремления всех народов к прочному миру. И вызывает, конечно, глубокое сожаление, что руководители одной из крупнейших держав мира сочли воз-

можным строить свою политику на такой основе.

Что касается Советского Союза, то, как мне уже неоднократно приходилось говорить, мы искренне стремимся иметь с Соединенными Штатами нормальные отношения, основанные на взаимном уважении и учете прав и интересов друг друга. Более того, мы хотели бы иметь с США хорошие, дружественные отношения и сотрудничать во имя укрепления мира на земле.

Сейчас предстоят советско-американские переговоры об ограничении ядерных вооружений в Европе, об этом я еще скажу. Где-то вслед за этим, как мы надеемся, начнутся переговоры по ОСВ. Мы будем вести и те и другие переговоры честно и конструктивно, стремясь к справедливому соглашению — с учетом, конечно, интересов безопасности советского народа, его друзей и союзников.

Президент Рейган недавно выразил готовность США обсудить с Советским Союзом также и другие проблемы, вызывающие разногласия между обеими странами. Мы такую готовность приветствуем, ибо всегда считали переговоры самым подходящим средством решения международных проблем. Самое же главное, разумеется, в том, чтобы правильные слова подкреплялись соответствующими практическими делами.

А мечты о достижении военного превосходства над СССР лучше бы отбросить. Если уж понадобится, советский народ найдет возможности предпринять любые дополнительные усилия, сделать все необходимое для обеспечения надежной обороны своей страны. Куда разумнее и реалистичнее говорить о сохранении паритета, который уже существует и, как показывает опыт, является неплохой основой для сохранения мира.

Особую роль в укреплении мира и углублении разрядки призвана, конечно, играть Европа. Хотя бы уже потому, что это — наиболее тесный и хрупкий из всех «домов» человечества, которые неминуемо стали бы жертвой ядерного пожара. Заключительный акт Хельсинкского соглашения — свидетельство того, что европейские государства сознают ценность мира и опасность военной угрозы. А разве не о том же говорит и стихийно развернувшееся сейчас в ряде стран НАТО антивоенное, антиракетное движение как ответ на опасную милитаристскую политику руководителей этого блока?

Но дело не только в волне народного протеста против авантюризма. Европейцы вносят неоценимый вклад в укрепление мира своей повседневной творческой деятельностью, постоянно расширяя и укрепляя плодотворные мирные связи между народами континента — связи экономические, научно-технические, культурные, контакты между парламентами, общественными организациями, муниципальными органами и т. д. Ведь, невзирая на ледяные ветры и деструктивные призывы, которые доносятся из лагеря врагов разрядки, материальная структура мирного сотрудничества в Европе продолжает крепнуть и обогащаться. Ну как тут не вспомнить еще раз ленинские слова, сказанные почти 60 лет назад, по поводу отношений молодой Советской России с буржуазными государствами: «... Можно поспорить, можно повздорить, можно разойтись в разных комбинациях — весьма (Продолжение на 5-й стр.)»

ОТВЕТЫ Л. И. БРЕЖНЕВА

НА ВОПРОСЫ РЕДАКЦИИ ЗАПАДНОГЕРМАНСКОГО ЖУРНАЛА «ШПИГЕЛЬ»

[Продолжение. Начало на 4-й стр.]

даже правдой, — а все же в конце концов эта основная хозяйственная необходимость сама себя проложит дорогу... Развитие правильных торговых сношений между Советской республикой и всем остальным, капиталистическим миром неизбежно пойдет дальше» (ПСС, т. 45, стр. 71). Жизнь подтвердила и продолжает подтверждать мудрость этих слов.

Что же касается роли Федеративной Республики в создании этой ткани мирных связей в Европе и значения в этом плане отношений между нашими двумя странами, то об этом я уже говорил.

Вопрос: Надвигается новый этап гонки вооружений. Проблема ядерного оружия средней дальности как советского, так и американского стала одной из наиболее острых для Европы. Видите ли Вы возможность остановить такое развитие?

Ответ: Мне уже не раз приходилось говорить: мы считаем, что нет такой области разоружения и нет такой категории оружия, по которым нельзя было бы договориться. И проблему ядерных средств средней дальности в Европе можно решить в интересах всех европейских народов. Можно и должно. Но это удастся сделать только в том случае, если к строительству прочного мира все стороны будут относиться как к общей задаче.

Что это значит конкретно? Ваш журнал называется (в переводе на русский) «Зеркало». Пусть же это зеркало отразит истинную картину.

Вспомним для начала, как разрывались события, которые в конце концов привели к нынешней ситуации с ядерным оружием в Европе. С 50-х годов США разместили в Европе и на прилегающих к ней морях ядерное оружие для нанесения ударов по жизненным центрам СССР и его союзников. Это оружие стали называть «средствами передового базирования», а доктрина, которую эти средства обслуживали, в одно время именовалась в Вашингтоне доктриной «балансирования на грани войны». Тогда же или чуть позже ядерное оружие появилось в Западной Европе и у некоторых других стран — членов НАТО.

Попробуйте мысленно поставить себя на наше место. Могли ли мы безучастно взирать, как нас обкладывают со всех сторон военными базами, как на советские города и заводы нацеливается из различных районов Европы все большее число носителей ядерной смерти, все равно в каком объеме — ракет с моря или суши, авиабомб и т. п.? Советский Союз должен был создать средства для собственной защиты, а не для угрозы кому бы то ни было — и меньше всего Европе. Он создал их и разместил на своей территории в количестве, уравновешивающем соответствующие вооружения тех, кто объявил себя нашими потенциальными противниками.

Ни тогда, ни теперь мы не считали и не считаем ядерное противостояние, особенно в Европе, наилучшим решением. Много раз СССР предлагал хотя бы поставить предел соперничеству в этой области. Но до настоящих переговоров дело так и не дошло. Почему? Ни в 60-х, ни в 70-х годах правительства США не пожелали, чтобы их системы средней дальности, то есть так называемые средства передового

базирования, тоже стали предметом переговоров и на них распространялись возможные соглашения. Судя по всему, сложившееся соотношение ядерных сил средней дальности устраивало тогда американцев.

В западной пропаганде за последние годы стала нагнетаться тема «советской угрозы» Западной Европе, и замелькали сообщения насчет ракет «СС-20». Мы предложили осенью 1979 года, чтобы представители США и СССР без отлагательств встретились для рассмотрения положения и договорились о паритете даже на более низком уровне, чем сложился к тому времени. Ответом на советскую инициативу было декабрьское «двойное» решение НАТО 1979 года о «договорении».

Давайте посмотрим, каково все-таки соотношение ядерных сил в Европе.

Если в состав средств средней дальности включать основные ракетные и авиационные ядерные вооружения стран НАТО, которые могут достигнуть объектов на территории Советского Союза с территорий западноевропейских стран и прилегающих к Европе акваторий, то есть с дальностью (радиусом) действия 1 тыс. км и более (но не менее, конечно, межконтинентальной дальности) и соответствующие советские вооружения аналогичной дальности, дислоцирующиеся в европейской части СССР, то между НАТО и СССР в Европе в настоящее время существует примерное равенство по таким вооружениям. Страны НАТО имеют здесь 986 таких носителей. В том числе США — более 700 (самолеты F-111, FB-111, F-4, самолеты на борту авианосцев в омывающих Европу морских и океанских водах). Кроме того, 64 баллистические ракеты и 55 бомбардировщиков составляют английский потенциал. 144 единицы (98 ракет и 46 бомбардировщиков) имеется у Франции.

У Советского Союза 975 единиц аналогичных вооружений. Ситуация не стала иной и после того, как СССР начал заменять отслужившие свой срок ракеты «СС-4» и «СС-5» на более совершенную «СС-20». Беря на вооружение одну новую, мы снимаем одну или две старые ракеты и пускаем последние вместе с пусковыми устройствами на слом.

Это правда, что «СС-20» может нести три боеголовки. Но их суммарная мощность меньше, чем одной старой. Следовательно, в процессе замены устаревших ракет общая численность носителей у нас уменьшалась, и одновременно сокращалась совокупная мощность нашего ядерного потенциала средней дальности.

Но и натовские средства средней дальности постоянно совершенствуются и наращиваются. В Англии, например, вводятся модернизированные баллистические ракеты на подводных лодках «Полярис» с шестью боеголовками (вместо трех сейчас). Во Франции намерено заменить ракеты наземного и морского базирования с моноблочной головной частью на ракеты с семью боеголовками. Увеличивается и количество французских ракетных подводных лодок.

И это при том, что по числу ядерных боезарядов, выводимых на цель за один раз — показатель весьма существенный, — НАТО уже сейчас располагает полугорным преимуществом.

Приведенные данные, которые отражают реальную действительность, недвусмысленно показывают надуманность поднятой НАТО шумихи о «нетерпимом превосходстве» СССР в оружии средней дальности и о «необходимости довооружения». Если уж на то пошло, скорее Советский Союз должен был бы ставить вопрос о довооружении.

Если же в Западной Европе будут развернуты дополнительно почти 600 новых американских ракет, то по носителям НАТО получит полугорное преимущество и по ядерным боезарядам примерно двойное. Разве не ясно, что произошло бы серьезное нарушение существующего — с учетом всех факторов — примерного равновесия, возникла бы серьезная угроза безопасности СССР и его союзников?

Вспомните, как реагировали США на возможность размещения два десятилетия назад нескольких десятков советских ракет на Кубе по просьбе кубинского правительства. В Вашингтоне кричали о смертельной угрозе, нависшей над США. А нас пытаются убедить, что американские ядерные средства передового базирования, расположенные по периметру наших западных границ, — это запретная тема, не подлежащая обсуждению. То, что нами делается для нейтрализации существующей угрозы, объявляется «выходящим за пределы необходимой обороны» СССР. А вот намерение разместить у нашего порога сверх всего имеющегося дополнительно сотни новейших американских ракет выдается за «оборонительную акцию». Что это — чинизм или утрата элементарного чувства меры?

Сейчас достигнута договоренность с США о возобновлении переговоров по ядерным средствам средней дальности. Они начнутся на днях в Женеве. СССР приветствует эту договоренность, как ее приветствуют правительства и миллионы людей в других странах, которые хотят ослабления угрозы новой войны, ослабления напряженности, хотая прочного мира.

Но нельзя умолчать вот о чем. По мере приближения переговоров с американской стороны (причем на довольно высоком уровне) все чаще делаются заявки на «особый подход» к США. Формулируются предварительные условия, которые выглядят весьма своеобразно: не трогать, упаси боже, американских средств передового базирования, не засчитывать ядерное оружие союзников США по НАТО ни в какое равновесие, ограничить круг переговоров лишь советскими ракетами средней дальности, которые подлежат бы демонтажу «в обмен» на ракеты США, запланированные для размещения в Европе.

Трудно понять, какая логика лежит в основе подобной позиции. Во всяком случае ни к объективности, ни к реализму она никакого отношения не имеет. Те, кто выступает в США с такого рода «предложениями», видимо, сами ни на секунду не допускают, что СССР может с ними согласиться. На это не согласилось бы на нашем месте ни одно государство, заботящееся о безопасности своего народа.

Скорее всего авторы таких «предложений» в действительности хотят не переговоров, тем более успешных. Им нужен срыв переговоров как своего рода алиби для про-

должения задуманной гонки вооружений, намеченного превращения Западной Европы в стартовую площадку для новых американских ракет, нацеленных против СССР. Сами заранее конструируют тупик в переговорах с тем, чтобы объявить: смотрите, СССР, мол, не считается с мнением Запада, и США ничего не остается, как ставить ракеты...

Это надо иметь в виду всем, кто по-настоящему обеспокоен нынешней опасной ситуацией в Европе и в мире, кто искренне добивается плодотворных переговоров и ограничения ядерного оружия в Европе.

В официальных объяснениях планов размещения новых американских ядерных ракет в Европе фальшиво все — от начала до конца. И то, будто это — «договорение» в ответ на вызов Советского Союза, который якобы не стал вести переговоры об оружии средней дальности, и то, будто США решили разместить свои новые ракеты в Западной Европе, лишь откликаясь на просьбу союзников и исключительно заботясь об их «безопасности».

Не буду останавливаться на том, как американцы буквально выбивали «согласие» некоторых западноевропейцев встать под «защиту» новых ракет США. Это известно. И нетрудно понять колебания тех, кого превращают в заложников чужой политики, в статистов при оружии театра военных действий, как модно ныне выражаться в Вашингтоне.

Кто будет нажимать на стартовую кнопку ракет, к какой из «двух с половиной» войн, в которые играет министр Уайнбергер, они окажутся привязанными? Достаточно задать эти и несколько других сходных вопросов, приняв во внимание, что целями американских ракет являются стратегические объекты на территории СССР, что новые американские носители могут быть использованы как оружие первого удара, чтобы раскрыть суть происходящего.

Западную Европу приспособляют к очередному агрессивному повороту в ядерных доктринах США ценой колоссальных опасностей, навлекаемых на населяющие ее народы. Для обезвреживания мобильных ракет пришлось бы нанести ответные удары большой мощности по предполагаемому району их дислокации. Вот так «пекутся» за океаном о безопасности западноевропейцев. Это суровый факт, но это факт.

Советский Союз не домогается предпочтительного обращения. Мы настаиваем лишь на одном, чтобы США и союз НАТО в целом мерили нашу безопасность и безопасность наших союзников тем же масштабом, что и свою собственную. Мы видим задачу предстоящих переговоров в том, чтобы перевести на язык конкретных обязательств сторон принцип равенства и одинаковой безопасности. Советский Союз хотел бы, чтобы итогом переговоров было снижение уровня противостояния вместо повышения и открылся путь к дальнейшим шагам во взаимной разрядке в Европе.

Мы уже говорили, что при разумной позиции США в случае, если натовские планы новых ракетных вооружений отпадут, мы будем готовы к сокращению суммарного числа советских ракет. Добавлю — мы будем готовы договориться о весьма существенных сокращениях с обеих сторон.

Когда речь идет о необходи-

мости принимать в расчет ядерные потенциалы союзников США по НАТО, мы просто предлагаем учитывать то, что есть. Советский Союз не добивается сокращения именно этих потенциалов. Для нас важен общий итог, общий баланс.

Именно для того, чтобы легче было приступить к практическому решению проблемы, мы предложили — и подтверждаем это вновь — объявить как только начнутся переговоры, т. е. с 30 ноября этого года, мораторий на размещение в Европе новых ракетно-ядерных средств средней дальности НАТО и СССР, который действовал бы до заключения постоянного договора. Это означало бы, что обе стороны в количественном и качественном отношении заморозили бы планы развертывания в Европе своих ракетно-ядерных средств средней дальности, в том числе, разумеется, и американских ядерных средств передового базирования в этом районе, прекратили бы работы по подготовке к реализации таких планов. Страны НАТО не разрывали бы ракеты «Першинг-2», крылатые ракеты и другие ракетно-ядерные вооружения средней дальности. Советский Союз прекратил бы развертывание ракет «СС-20».

Итак, Советский Союз говорит четко «да» любым честным переговорам, ведущим к сдерживанию гонки вооружений и подлинному разоружению. Мы верим в необходимость и реальность таких переговоров. И со своей стороны будем способствовать достижению их успеха.

Вопрос: США при президенте Рейгане не желают и слышать о выработанном ранее Москвой и Вашингтоном Договоре ОСВ-2. Верите ли Вы в реальность возрождения этого договора?

Ответ: Когда меня спрашивают относительно Договора ОСВ-2, я всегда вспоминаю те длительные и нелегкие переговоры на различных уровнях, которые подготовили его заключение. Подготовленный договор отражал четко выверенный баланс интересов сторон, все было взвешено, как на аптекарских весах. Именно поэтому договор был приемлем для обеих сторон.

На момент заключения договора у Советского Союза было большее число носителей, а по числу боеголовок преимущество было у США. Но мы согласились в случае вступления договора в силу сократить число носителей стратегического оружия примерно на 10 процентов, или на 254 единицы.

Устанавливая равенство СССР и США в области стратегических наступательных вооружений, причем за счет более крупных сокращений таких средств Советским Союзом, чем Соединенными Штатами, Договор ОСВ-2 закладывал надежную основу для дальнейших мер в деле ограничения и сокращения стратегических вооружений. Этому же служили и те довольно жесткие рамки, которые вводились для работ по конструированию новых типов ракет и совершенствованию старых.

Не наша вина, что договор — может быть, самый важный из всех договоров по контролю над вооружениями — до сих пор не вступил в силу.

В Вашингтоне пытаются обосновать отказ от ратификации Договора ОСВ-2 ссылаясь на то, что США, дескать, отстали от СССР, который или уже имеет, или вот-вот приобре-

[Окончание на 6-й стр.]

ОТВЕТЫ Л. И. БРЕЖНЕВА

НА ВОПРОСЫ РЕДАКЦИИ ЗАПАДНОГЕРМАНСКОГО
ЖУРНАЛА «ШПИГЕЛЬ»

(Окончание. Начало на
4-й стр.).

тет какие-то крупные преимущества в стратегических вооружениях. Но ведь договор-то как раз и исключал бы преимущество для любой из сторон.

Заявляю совершенно определенно: Советский Союз с момента подписания в 1979 году Договора ОСВ-2 не делал ничего такого в области стратегических вооружений, что вело бы к изменению того примерного паритета, который был установлен.

И, наоборот, в Соединенных Штатах принимаются все новые военные программы. На них отпускаются астрономические суммы. И все это — под предлогом ликвидации несуществующего «отставания» США от СССР. А что касается процесса ОСВ, то его продолжение увязывается с реализацией программ увеличения стратегической мощи США. Получается, что в Вашингтоне ведут речь не о сокращении стратегических вооружений, а об их наращивании, ставя переговоры в зависимость от скорости движения конвейера вооружений.

Советский Союз последовательно выступает за продолжение процесса ОСВ, за подлинное ограничение и сокращение стратегических вооружений на основе принципа равенства и одинаковой безопасности. А для этого нужно спокойно, без дешевой пропаганды и попыток давления продолжать переговоры. Сохранить все то позитивное, что было достигнуто при подготовке Договора об ОСВ-2. И никоим образом не увязывать этой первоочередной проблемы с другими, какими бы важными они ни были.

Несколько слов о контроле. В Вашингтоне любят провозглашать, что соглашения по ограничению вооружений должны поддаваться тщательному контролю. Кто же возражает против этого? Мы также хотим быть уверенными в выполнении Соединенными Штатами своих обязательств. И поэтому мы заинтересованы в контроле не меньше, а может быть, больше, чем США. Ведь это в Соединенных Штатах всерьез обсуждаются разного рода планы — как бы понадежнее упрятать межконтинентальные ракеты, изъять их из-под контроля национальными техническими средствами. Не в Советском Союзе, а в США проигрываются варианты упреждающего применения ядерного оружия с использованием эффекта внезапности. Наша позиция — отказ от использования ядерного оружия первыми. Она определяется общим отношением к ядерной войне как недопустимой катастрофе.

У нас, как и у США, имеется опыт контроля за соглашениями ОСВ-1. Мы уверены, что национальные средства обеспечивают должный контроль. Разрешающая способность этих средств наблюдения, в частности космических, все время повышается, а стало быть, возрастают и возможности национальных средств контроля. Американской администрации это хорошо известно. А будет доверие — могут быть выработаны и еще какие-то формы контроля. Но при всех условиях приоритет должен оставаться за национальными средствами, они лучше отвечают интересам безопасности государства.

Нельзя допустить, чтобы развитие науки и техники в области вооружений обогна-

ло возможности контроля за мерами по ограничению и сокращению вооружений. Это означает, что договоренность на этот счет нужна сейчас, нужна для того, чтобы остановить конвейер гонки вооружений, обеспечить сокращение вооружений под надежным контролем в интересах безопасности всех народов.

Вопрос: На Западе вызвала интерес неоднократно излагавшаяся Вами идея дальнейшего распространения на нашем континенте мер доверия. Советский Союз готов распространить их на всю европейскую часть страны. Какой встречный шаг со стороны Запада при этом ожидается?

Ответ: Укрепление доверия между государствами, особенно в военной области, отвечает кровным интересам европейских народов, всех участников общеевропейского совещания, включая США и Канаду. Иначе и быть не может, так как путь к миру проходит не через конфронтацию, а через процесс переговоров, через встречи и совещания представителей государств, а в конечном итоге — через практические шаги, способствующие сближению народов, нормализации международной атмосферы, устранению таких преград, как взаимное недоверие, предубежденность и страх.

Мы, в Советском Союзе, хотели бы надеяться на то, что конъюнктурно — пропагандистские мотивы, которыми руководствуются некоторые западные делегации на встрече в Мадриде, не заслоняют фундаментальных потребностей сотрудничества и что удастся прийти к договоренности о созыве европейской конференции по мерам укрепления доверия, безопасности и разоружению в Европе. Доверия не может быть без взаимности и равноправия. Международная безопасность складывается из одинаковой безопасности договаривающихся сторон.

Давая согласие на распространение мер доверия на всю европейскую часть СССР, мы, естественно, ожидаем встречных шагов от Запада. Военные приготовления в европейской зоне НАТО начинаются не у континентальной кромки Европы. Это знает каждый. Следовательно, прилегающие к Европе островные территории, соответствующие морские и океанские акватории и воздушное пространство над ними также должны быть охвачены. Об этом идет речь.

Вопрос: В Европе вновь развернулись дискуссии по поводу безъядерных зон. Что Вы думаете о создании таких зон в различных частях нашего континента?

Ответ: Вы спрашиваете о безъядерных зонах. Для тех, кто всерьез ставит задачу нераспространения ядерного оружия и стабилизации мира, важность создания безъядерных зон очевидна. И путь к договоренности тут, мне кажется, не столь уже тернист.

В самом деле, многие государства присоединились к Договору о нераспространении ядерного оружия, причем на территориях большинства из них такого оружия и нет. Вряд ли могут быть сомнения в том, что в большинстве своем они дорожат своим безъядерным статусом, хотя видят в нем залог того, что не окажутся втянутыми в ядерный конфликт. Если бы ядерные державы уважали безъядерный статус таких государств, не размещать на их территориях ядерное оружие, а также не при-

менять его против них ни при каких обстоятельствах, то в различных районах мира сразу же сложились бы условия для возникновения нескольких безъядерных зон.

Недавно ко мне обратились с запросом из Финляндии: как бы Советский Союз отнесся к учреждению безъядерной зоны на севере Европы? Наш ответ был дан публично, и я не стану приводить его полностью. Напомню лишь, что СССР выразил готовность посредством заключения многостороннего соглашения со странами — участниками зоны или соглашения с каждой из них по отдельности принять обязательство о неприменении ядерного оружия против Северной Европы. Мы не обуславливаем это свое обязательство положительным отношением к зоне со стороны других ядерных держав, хотя, понятно, участники зоны были бы в большей безопасности, если бы гарантии уважения безъядерного статуса были даны также ядерными державами НАТО.

Мы не исключаем возможности рассмотрения в контексте создания североевропейской безъядерной зоны осуществления некоторых мер на нашей собственной территории. Не вдаваясь в подробности, замечу, что речь могла бы идти о существенных мерах.

Север Европы далеко не единственное место нашего континента, где активно обсуждается возможность создания безъядерных зон. Эта идея пользуется значительной популярностью на Балканах. К ней проявляют интерес многие страны Средиземноморья. Мы, естественно, сочувствуем таким идеям.

Советский Союз за то, чтобы не расширяться арсеналы всех видов ядерного оружия в Европе, чтобы, наоборот, начался процесс их сокращения. И кончу тем, с чего начал, — если в той или иной части Европы появится возможность создания безъядерной зоны, СССР окажет практическим шагом в этом направлении самую деятельную поддержку.

Вопрос: В ФРГ расценивают развитие событий в Польше как весьма серьезное. Можно ли исходить из того, что в Советском Союзе вопрос о нормализации обстановки в Польше рассматривается в тесной связи с сохранением мира в Европе?

Ответ: Безусловно, — в тесной связи с сохранением мира и, я бы добавил, места социалистической Польши в Европе.

На Западе много спекуляций насчет Польши. Спекуляциям разных, но большинство из них направлено к одной цели — еще больше дестабилизировать обстановку, подорвать позиции социализма в этой стране, осложнить отношения Польши с Советским Союзом, — и, конечно, извлечь из всего этого соответствующие выгоды для замыслов блока НАТО.

Кое-кому не терпится обрушить на головы народов тяготы «холодной» или иной войны. Советский Союз подобными делами не занимался и заниматься не собирается. Польша для нас друг, добрый сосед и союзник. Мы и относимся к ней, как и положено союзнику и другу. СССР старается облегчить полякам и выход из экономических трудностей, оказывая им в этом, в меру своих возможностей, соответствующую помощь.

Было бы хорошо, если бы на Западе поняли, что мир и спокойствие нужны всем государствам Европы, а не только странам социалистического содружества.

ПІМЕН ПАНЧАНКА—ЛАЎРЭАТ

Па традыцыі напярэдадні свята Вялікага Кастрычніка сталі вядомы чарговыя лаўрэаты Дзяржаўнай прэміі СССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры. У пастанове ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР з гэтай нагоды названы імёны асобных аўтараў і творчых калектываў з Грузіі і Расіі, Літвы і Азербайджана, Арменіі і Эстоніі, Украіны і Беларусі. З нашай рэспублікі звання лаўрэата ўдастоены сёлета народны паэт БССР Пімен Панчанка за кнігу вершаў «Дзе начуе жаўранак».

Ещё нешта сімвалічнае нават у самой біяграфіі паэта, год нараджэння якога — 1917. І далейшае жыццё Пімена Емяльянавіча скіравана па галоўнаму, магістральнаму шляху Радзімы. Вучыўся, настаўнічаў, быў удзельнікам вызвалення Заходняй Беларусі, прайшоў усю Вялікую Айчынную... Вершы нараджаліся ў душы нібы самі

па сабе, бо былі вынікам роздуму сумленнага і назіральнага чалавека, актыўнага ўдзельніка падзей, перакананага барацьбіта за ідэалы сацыялізму.

Займаючыся ў пасляваенны час творчай працай, выхаваннем літаратурнай змены, грамадскай дзейнасцю, Пімен Панчанка стаў адным з вядучых пэўнаў Беларусі. У 1967 годзе ён быў удастоены Дзяржаўнай прэміі БССР імя Я. Купалы. Кожная яго новая кніга ці падборка вершаў у часопісе ўспрымаецца чытачамі як з'ява жыцця, бо паэт звычайна вядзе гаворку востра і зладзённа, яго творы поўныя любоўю да людзей стваральнай працы і роднай зямлі, адкрыта змагаюцца з усім, што замінае чалавечаму шчасцю. У апошнія гады Пімен Панчанка ўзначальвае Беларускі рэспубліканскі камітэт абароны міру, аддае гэтай справе шмат сіл і энергіі, бо бачыць у ёй самую надзённую патрэбу сучаснасці.

Выстаўка работ Андрэя Бембеля разгорнута ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. Скульптуры розных гадоў сабраны ў экспазіцыі. Зноў эмацыянальным факелам узнікае перад гледачамі партрэт Мікалая Гастэлы. Створаны ў суровыя дні вайны, ён надзвычай вобразна ўвасабляе сутнасць подзвігу героя-лётчыка, чалавека парывістага і рашучага. Калі яго самалёт быў падбіты над тэрыторыяй, занятай ворагам, Мікалай Гастэла скіраваў папаўчу машыну ў самую гущу варожага тэхнікі, што рухалася на Мінск. Імкліва сць палёту, мужнасць чалавека выразна адчуваюцца ў гэтай рабоце скульптара.

У экспазіцыі шмат партрэтаў грамадскіх і палітычных дзеячаў нашай краіны. Неаднойчы Андрэй Ануфрыевіч увасабляў і вобраз У. І. Леніна. Першыя помнікі правадыру, узведзеныя па яго праектах у Полацку і Слуцку, былі знішчаны ў гады Вялікай Айчынай вайны. А летась помнік Леніну работы А. Бембеля быў урачыста адкрыты ў Салігорску. І на выстаўцы ў мастацкім музеі скульптурныя партрэты Уладзіміра Ільіча прыцягваюць агульную ўвагу.

Андрэй Бембель сярод сучасных беларускіх скульптараў адзін з найбольш вядомых і паважаных. Ён прафесар, мае званне народнага мастака БССР. Не толькі ўласная шматгадовая творчая дзейнасць прынесла яму славу. [Нарадзіўся Андрэй Ануфрыевіч у 1905 годзе на Віцебшчыне]. Хаця проста негэаграфічна яго рэльефы для Дома ўрада і помніка-абеліска на плошчы Перамогі ў Мінску, скульптурныя партрэты герояў вайны і працы, актыўны ўдзел у стварэнні Кургана Славы на 21-м кіламетры Маскоўскай шашы і помніка абаронцам Брэсцкай крэпасці... Андрэй Ануфрыевіч можа ганарыцца тым, што за гады работы ў Беларускай тэатральна-мастацкай інстытуце выхаваў плеяду таленавітых вучняў, якія не паўтараюць настаўніка, а ідуць самастойнымі шляхамі, узбагачаюць тым самым беларускае мастацтва і ўспрымаюць свой народ.

НА ЗДЫМКАХ: працы А. БЕМБЕЛЯ. «Партрэт У. І. ЛЕНІНА»; «Камбайнер Настася МАЗУРЭНКА»; «А. МЯСНІКОУ».

ПЕРШАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ РАБОТНІКАЎ КУЛЬТУРЫ

НА МАДАГАСКАРЫ

НА ВОСТРАВЕ ЛЕМУРАЎ

Мінула тры месяцы пасля гэтай паездкі, але ўражанні ад яе настолькі моцныя, што здаецца, быццам толькі ўчора мы, група савецкіх работнікаў культуры, прайшлі па вуліцы Леніна да мемарыяльнага знака, узведзенага ў цэнтры Антананарыву ў гонар 110-й гадавіны з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна, вывучалі выстаўку кніг «Ленінізм у дзеянні» ў муніцыпальнай бібліятэцы, слухалі савецкія песні, выкананыя на сцэне нацыянальнага тэатра Мадагаскара, над якой узвілася эмблема са словамі: «Да сацыялістычных пераўтварэнняў». Мадагаскар упершыню прымаў дэлегацыю работнікаў культуры іншай краіны.

Шмат цікавага, часам нават таямнічага раскрыла для нас гэта незвычайная паездка. На востраве, выявілася, не водзяцца ядавітыя змеі, скарпіны, маскіты. Галоўным яго сімвалам з'яўляецца дабрэйшая і прыгажэйшая істота з вялікімі вачыма з племені малпаў — лемур.

Незвычайная сіла традыцый, заснаваных на кульце продкаў насельніцтва. Для многіх астравіян аднаасць мінуламу значна важнейшая, чым завявы будучага. Прагрэс нават у яго зараджэнні атрымлівае процідзеянне: «бацькі нашы так не рабілі, гэта поле раней не аралася...» Ці не таму фактычна ўсе вясковыя хаціны да сёння не маюць дымаходаў, гадамі іх жыхары толькі зрэдку ядуць мяса, тым не менш гадуець дзесяткі зебу, каб забіць іх да дня памінання продкаў: пачаставаць увесь клан і агарадзіць рагамі жывёл месцы пахавання.

Натуральна, што з ростам адукацыі, сцвярдэннем новых ідэй і звычайу падобных традыцый паступова змяняюцца.

«Барацьба з перажыткамі мінулага — адна з важнейшых задач сацыяльна-культурнага развіцця краіны», — сказаў нам кіраўнік Партыі кангрэсу незалежнасці Мадагаскара (яна мае марксісцкі кірунак) таварыш Рышар Андрыаманзату. У гэтым мы пераконваліся ў час кожнай гутаркі з малагасійцамі, у час усёй паездкі.

Ужо сёння прыкметна павышаецца агульнаадукацыйны ўзровень насельніцтва, развіваецца сетка школ, спецыяльных навучальных устаноў, сістэма бібліятэчнага абслугоўвання, ствараюцца музеі, заахавочаецца народная творчасць працоўных. Звычайная з'ява на востраве — вялікія чэргі ў кінатэатры, бібліятэкі: магчымасці для задавальнення культурных запатрабаванняў пакуль яшчэ абмежаваны.

Наколькі мы маглі заўважыць, Міністэрства культуры Малагасійскай Дэмакратычнай рэспублікі, якое ўзначальвае вельмі дзейная і абаяльная Жызэль Рабесахала, лідзіруе ў многіх прагрэсіўных пачыненнях. У нас было шмат сустрэч з супрацоўнікамі міністэрства, дзесячамі літаратуры і мастацтва, і гутаркі заўсёды вяліся па-дзелавому, канкрэтна і зацікаўлена.

Я б сказаў, што ўся наша паездка на Мадагаскар мела характар абмену вопытам. Мы адкрылі для сябе экзатычную краіну і з цікавасцю назіралі за парасткамі новага ладу ў гэтай нядаўняй калоніі, а гасцінныя гаспадары задавалі безліч пытанняў пра жыццё Савецкага Саюза, які яны вельмі шануюць і маюць за ўзор. Сярод нашай дэлегацыі быў Бюік Абдулаеў з Азербайджана. Яму найбольш часта даводзілася раскаваць пра першыя гады Савецкай улады ў Закаўказзі, пра тое, з чаго пачыналіся культурныя пераўтварэнні, хто веў работу, якія формы давалі найбольшы плён. Адчувалася, што слухачы ўсё пачулае быццам «прымяраюць» на свае ўмовы і магчымасці.

Я з прыемнасцю раскаваў пра родную Беларусь. Была ў гэтым адна вялікая зручнасць. У нас і на Мадагаскары амаль аднолькавая колькасць насельніцтва. Таму ўсе лічы і параўнанні не патрабуюць доўгіх каментарыяў. Сёння на востраве працуе 48 бібліятэк, а ў нас кожная вобласць мае іх больш за 1 000, нашы 300 мультымедыйных дзіцячых школ выклікалі ў слухачоў воклічы захаплення, а мы ж адкрываем ужо школы мастацтва, харэаграфічныя...

Вопыт Савецкага Саюза малагасійцы вывучаюць грунтоўна. І як мы

заўважылі, іх радуе, калі нейкая задума была ўдала рэалізавана, калі нейкія сацыяльныя і культурныя пачынанні далі шчодры плён. Яны адкрыты і прама ўхваляюць барацьбу нашай краіны за мір ва ўсім свеце, супраць імперыялізму, цэняць дапамогу краінам, што сталі на шлях развіцця.

Цікаваць да вопыту культурнага будаўніцтва ў Краіне Саветаў на Мадагаскары мае практычны сэнс: перацяць тое, што падыходзіць для Мадагаскара. У прыватнасці, прыняццям мастацкай самадзейнасці. Моцнае ўражанне зрабіла на нас выступленне тутэйшых артыстаў-аматараў.

Танцы і карагоды, як правіла, сюжэтныя, заснаваныя на нацыянальных фальклоры. Самадзейныя групы створаны паўсюдна: у школах і ўстановах, на прадпрыемствах, пры муніцыпалітэтах. У іх высокі ўзровень выканання, вялікі энтузіязм. Харавыя спевы адрозніваюцца шматгалосцем, меладычнасцю.

Тэматыка сцэнічных твораў — народная, рэвалюцыйная. У канцэртныя выступленні часта ўводзяцца элементы агітбрыгад. Пры гэтым услаўляецца дабро, поспехі маладой дэмакратычнай рэспублікі, якая ставіць перад сабой мэту сацыялістычных пераўтварэнняў, б'ючыцца чалавечыя заганы, перажыткі буржуазнага ладу жыцця. Асобная старонка — барацьба малагасійцаў супраць каланізатараў за нацыянальнае вызваленне.

Дружалюбныя адносіны паміж СССР і Малагасійскай дэмакратычнай рэспублікай устаноўлены ў 1972 годзе, з моманту яе ўтварэння. Радуе значная і відавочная прыхільнасць рабочага класа, сялянства, інтэлігенцыі Мадагаскара да нашай краіны. Вялікае імкненне моладзі да вучобы ў Савецкім Саюзе. Глыбока паважаюць тут нашых спецыялістаў, якія дапамагаюць развіваць гаспадарку, эканоміку краіны. У гэтым няцяжка было пераканацца.

Прафцэнтр у горадзе Анцырабе пакуль што адзіны на востраве. Ён пачаў стварацца два гады назад групай савецкіх механікаў, выкладчыкаў прафтэхвучылішчаў. Сярод іх былі Аляксандр Дзеркачэнка з Полацка, Фелікс Аруцян з Ерэвана. Шмат чулі мы аб іх працы на востраве. Уласнымі рукамі стварылі савецкія спецыялісты класы для падрыхтоўкі механікаў, наладзілі абсталяванне, адрамантавалі старыя «фардзоны». Не ўсе мясцовыя жыхары з давер'ем ставіліся да новай з'явы ў іх жыцці: урокі каланізацыі яшчэ жывуць у памяці астравіян.

Нашым таварышам спачатку прапанаваў ўзараць поле, якое раней не змог ніхто апрацаваць з-за незвычайна цвёрдага грунту, зараснікаў і камянёў. Педагогі-механікі на трактарах «Беларусь» выканалі просьбу новастворанай абшчыны земляробаў. З гэтым прадэманстравалі прадукцыйнасць працы: узаралі поле плошчай 50 гектараў, ведаючы аб тым, што раней на гэта ў малагасійцаў ішло каля месяца. Нашы спецыялісты на машынах Мінскага трактарнага завода справіліся з задачай за тыдзень. Адносіны пацяплелі. Сталі чакаць першага выпуску школы механікаў. Узровень падрыхтоўкі хлопцаў аказаўся высокім. Усе яны пачалі самастойную работу, здзівіўшы аднавяскоўцаў, узрадаваўшы педагогаў. Трактары «Беларусь» сталі сімвалам дружбы і супрацоўніцтва, што развіваюцца паміж малагасійскім і савецкім народамі. Савецкія спецыялісты сёння самыя паважаныя людзі ў горадзе.

«Яны для нас свае людзі, працуюць як для сябе. Мы просім прысылаць больш такіх спецыялістаў. З іх дапамогай можна дасягнуць значнага прагрэсу ў сацыяльна-эканамічным пераўтварэнні краіны, умацаваць дружбу паміж нашымі народамі», — сказаў нам на афіцыйным прыёме старшыня савета Анцырабе таварыш Жаномі Радрыёнанга.

У паездках па сельскай мясцовасці мы з асаблівай увагай углядаліся ў бязмежныя прасторы рысавых палёў, на якіх часта заўважалі слугэты нашых трактароў «Беларусь». Яны стваралі новыя ўчасткі для пасеваў «хлеба Мадагаскара».

Арсен ВАНІЦКІ,
намеснік міністра культуры БССР.

Пятрусь БРОУКА

НОЧ У ВАЛРЭЎКОМЕ*

А мне не забыцца тых дзён
агнявых.
Я помню: маёнтак над рэчкаю.
У панскім палацы, між ліп векавых—
Уся наша ўлада савецкая.

А хтосьці ўжо соннай панік галавой,
А хтосьці мармыча і лаецца,
А хтосьці за «Правдою» і
«Бедной» і
Аб новых задачах спрачаецца.

Сядзім хто ў шынелі, а хто
ў кажуху,
Паволі збіраемся з сіламі.
І, быццам заснуўшы, стаяць у кутку
Вінтоўкі, з марозу настылыя.

Устаў ваенком. Ён пакінуў іграць,
Сказаў ужо даўночаканае:
«Прыляжам жа, хлопці!..»
І ўзяўся здымаць
Свой кольт з кабурою драўлянаю.

З нас кожны і пісар, і кожны салдат.
Часіна прыпала ціхуткая —
І хтосьці Саветам складае загад,
А хтосьці дыміць самакруткаю.

І вось, калі ўсе дачакаліся ўжо
Хвіліны спачыну законнае—
І покліч трывога ўзяла:
«У ружжо!»

* Валрэўком — валасны рэвалюцыйны камітэт. — Рэд.

І бойка...
і ночка бяссонная...

Іван МАРКЕВІЧ

СВЯТЛО КАСТРЫЧНІКА

«На сэрцы цяжка, даражэнькі
сыне»,—

Казала маці ў сумятні журбот
І ўсё барэджэй пры цьмянае

лучыне
Круціла неўгамонны калаўрот.

Аўчынай вісла ноч над нашай хатай,
А каб агеньчык кволы не пагас,
Са шчырасцю дзіцячай я заўзята
Шчапаў лучынікі смольныя ў запас.

Далёкіх дзён кужэльныя сцяжыны...
У вёску к нам электрыкі прыйшлі,
Нібыта прадзівам,

Усе хаціны
Ад стрэх да вокан дротам аплялі.

І кожны мог прад доляю
ўкленчыць,
Як лампачка зазяла агеньчы.
Затрапятаўся сонечны агеньчык
Ад радасці ў матуліных вачах.

Мой шлях не ўсыпан спелаю
малінай,
Ды шчасцем буйна каласяцца дні—
Над вёскай, бальшаком
І над краінай
Гараць, гараць Кастрычніка агні.

ЯРКІЯ ФАРБЫ ДРУЖБЫ

Разнакевецце маляўнічых убораў, вышывак і карункаў выклікае захапленне наведвальнікаў у залах таварыства «Францыя — СССР» у Парыжы, дзе разгорнута выстаўка «Нацыянальны беларускі касцюм». Экспазіцыя — толькі частка выключна багатай і разнастайнай праграмы Дзён Савецкага Саюза ў Францыі з удзелам Беларускай ССР, якія адкрыліся тут. Яна ўключае таксама выстаўкі графікі, фотаздымкаў і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, паказальныя выступленні гімнастаў, паказ мод, дэманстрацыю мастацкіх і дакументальных фільмаў, сяброўскія сустрэчы і творчыя дыскусіі.

Сапраўдны «тур дэ Франс» (паездку па краіне) зробіць Дзяржаўны ансамбль танца Беларускай ССР, які пакажа сваё мастацтва больш чым у трыццаці гарадах.

Для ўдзелу ў Днях у Парыж прыбыла дэлегацыя Мінска — горада-пабраціма Ліёна на чале са старшынёй Мінскага гарвыканкома Г. Таразевічам. Сярод удзельнікаў Дзён — дэпутаты парламента, вядомыя беларускія вучоныя, актывісты таварыства «СССР—Францыя», рабочыя, сяляне, прадстаўнікі інтэлігенцыі.

«Беларусь» — так называецца адзін з нумароў часопіса «Францыя — СССР», прымеркаваны спецыяльна да Дзён.

Правядзенне традыцыйных Дзён

Савецкага Саюза ў Францыі з удзелам Беларускай ССР мае выдатную магчымасць шматлікім французам і французжанкам наглядна пазнаёміцца з грандыёзнымі поспехамі ў галіне эканомікі, навукі і культуры, дасягнутымі беларускім народам, заявіў у інтэрв'ю карэспандэнту ТАСС член прэзідэнцкага савета таварыства «Францыя — СССР» генерал дэ Сен-Марсо. У гады другой сусветнай вайны ён змагаўся за вызваленне Беларусі ў авіяцыйным палку «Нармандыя — Нёман».

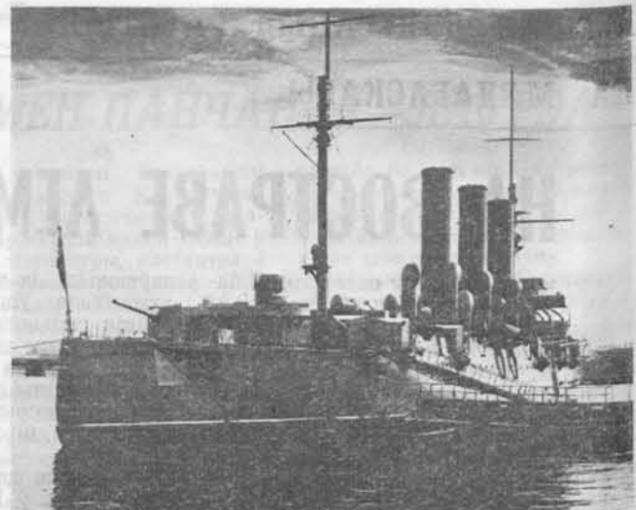
Беларусь нашых дзён знаходзіцца на надзвычайным уздыме, сказаў дэ Сен-Марсо. Наведаўшы нядаўна гэту савецкую сацыялістычную рэспубліку, я ўбачыў выдатныя поспехі Беларусі, якая была спустошана ў гады другой сусветнай вайны. Сваёй стваральнай працай, гераічнымі намаганнямі беларускі народ пабудаваў яшчэ больш цудоўныя гарады, стварыў сучасную прамысловасць і развітую сельскую гаспадарку.

Беларусь, падкрэсліў ён, гэта краіна міру, яна працягвае свае намаганні па развіццю эканомікі і культуры. На мой погляд, узаемянае знаёмства народаў, іх узаемаразуменне — лепшы шлях да міру і дружбы. Гэтану будучы садзейнічаць у многім Дні Савецкага Саюза ў Францыі з удзелам Беларускай ССР.

Удзельніцы мастацкай самадзейнасці Крычаўскага Дома культуры.

Фота В. БЫСАВА.

Ленінград... Шмат у нашай краіне вялікіх і малых гарадоў з багатай гісторыяй. Але горад на Няве, калыска Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, які з гонарам носіць імя Уладзіміра Ільіча Леніна, — гэта наша святыня. Ды і не толькі наша. На

ўсім зямным шары вядомы Ленінград — адзін з буйнейшых прамысловых, навуковых і культурных цэнтраў Савецкага Саюза, важнейшы марскі порт на Балтыцы, другі па велічыні і колькасці насельніцтва горад нашай Радзімы.

Ленінград — горад слаўных рэвалюцыйных, баявых і працоўных традыцый. 235 яго памятных месц звязаны з гераічным жыццём і рэвалюцыйнай дзейнасцю Уладзіміра Ільіча. Тут ён ствараў бальшавіцкую партыю, тут ён правёў рашаючыя для

рэвалюцыі дні. З трыбуны Смольнага ў час гістарычнага пасяджэння Петраградскага Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў 7 лістапада 1917 года на ўвесь свет прагучалі ленінскія словы: «Рабочая і сялянская рэвалюцыя, аб неабходнасці якой

увесь час гаварылі бальшавікі, здзейснілася!» НА ЗДЫМКАХ: тут, у Смольным, знаходзіўся штаб Кастрычніцкага паўстання; помнік У. І. Леніну на Фінляндскім вакзале; легендарная «Аўрора». Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

У БАРАЦЬБЕ ЗА ЁСЕНАРОДНАЕ ШЧАСЦЕ

МОРА Ё ЛЮТАСЦІ СТАГНАЛА...

Глухая вёсачка Харосіца гармонікам і слязамі праводзіла навабранца Цімафея Глябка ў армію. Плакала маці. Бацька запрог нягеглага коніка, павёз Цімафея на зборны пункт у Навагрудак. На развітанне моцна абняў сына.

— Пішы часцей, Цімоша... Халоднай восенню 1903 года сялянскага хлопца прывезлі ў Кранштат. Цімафей быў залічаны качагарным кватармайстрам 16-га флотака экіпажа. Паступова ўцягваўся ў матроскае жыццё.

Пасля «крывавай нядзелі» 1905 года ў казармы зачасцілі падпольшчыкі. Яны гаварылі аб неабходнасці звяржэння самадзяржаўя, перадачы зямлі сялянам, аб барацьбе за свабоду. Неўзабаве пад уплывам бальшавікоў Ц. Глябка ўступіў у Кранштацкую военную арганізацыю РСДРП. Ён з цікавасцю слухаў бальшавіцкіх прамоўцаў, распаўсюджваў лістоўкі, вёў прапаганду ў матроскіх казармах, бываў на тайных сходках, дзе распрацоўваліся планы ўсеагульнага паўстання ў Кранштаце.

19 ліпеня 1906 года ў адзінаццаць гадзін вечара гримнуў гарматны стрэл — сігнал да выступлення. Матэрыялы ваенна-палявога суда сведчаць, што рэвалюцыйныя матросы дзейнічалі рашуча і смела. У абвінавачным акце па справе салдат і матросаў, якія ўдзельнічалі ва ўзброеным паўстанні ў Кранштаце, указаецца, што качагарны кватармайстар Цімафей Глябка разам з матросам Антонам Ягравым прыбег у роту і закрычаў: «Выходзь,

а то страляць будзем!» Далей у абвінавачным акце, які апублікавала газета «Казарма», гаворыцца: «Цімафей Глябка... раней раскідваў пракламацыі... ламаў скрыні са зброяй, што былі пад здачай у вартавога». А матрос 4-га флотака экіпажа Радзівон Каротчык (нарадзіўся ў вёсцы Кострыцы Буда-Кашалёўскага раёна Гомельскай вобласці) стаяў з аголенай шашкай перад узброенай камандай матросаў, падаваў ёй стрывявыя каманды.

Нянавісць да царызму, імкненне зырвацца з путаў капіталістычнага ладу, рэвалюцыйная барацьба сабралі разам матросаў розных нацыянальнасцей і ўзростаў. Емялян Ляшчук быў самым маладым матросам 11-га флотака экіпажа, але ўжо значыўся ў Кранштацкай ваеннай арганізацыі. Ён нарадзіўся ў вёсцы Марозавічы Камянецкага раёна Брэсцкай вобласці ў беднай сялянскай сям'і. Рана зведваўшы нястачу і гора, Емялян адразу ж уключыўся ў барацьбу.

Рэвалюцыянерамі сталі Уладзімір Васільчук з сяла Мінчава Гродзенскай губерні, Яфрэм Красікаў і Захар Маісееў з Віцебшчыны. Сялянскія дзеці, што трапілі на флот, усёй душой пацягнуліся да рэвалюцыйна настроеных матросаў, займаліся ў нелегальных гуртках. Усе яны былі скоплены і кінуты за краты.

У марскую турму заключылі і рэвалюцыянера Мікалая Рыўкіна, ураджэнца мястэчка Лёзна. У дні снежанскага ўзброенага паўстання 1905 года ён быў адным з кіраўнікоў ба-

явой дружыны Прэсненскага раёна Масквы. Атрымаўшы часовае вызваленне да суда, Рыўкін скрыўся і паехаў у Пецярбург.

У архівах, як каштоўныя рэліквіі, і па сёння захоўваюцца пісьмы кранштацкіх маракоў, напісаныя імі перад пакараннем смерцю. У апошнія минуты яны звярталіся да сваіх родных і блізкіх, да таварышаў па барацьбе. І няма ў іх словах суму і страху, а ёсць непакісна вера ў непазбежнасць перамогі рэвалюцыі. Прыгавораны да смерці 26-гадовы Цімафей Глябка пісаў у родныя Харосіцы:

«Дарагія бацькі, браты і сёстры! Прабачце мне за мой учынак... але я не лічу яго злчынным. Я да паступлення на службу, як вам вядома, абвяргаў лад існуючага парадку ў Расіі. Паступіўшы на службу, я неўзабаве быў далучаны да людзей, што змагаліся за свабоду... Тыя, хто мяне ведаюць, дадуць вам добры водгук або мне. Як вам вядома, людзі-змагары, што змагаюцца за свабоду і жыццё народа, — перадавыя змагары: яны гінулі па турмах і катаргах, іх расстрэльвалі і вешалі. Усё гэта рабілі цёмныя ваенныя сілы...»

Дарагія бацькі! Так, гінулі і цяпер гінуць. Але я спадзяюся, што пасля нас нядоўга застанеца цараваць гэтым драпежным звярам — цару і яго памагатым. Бывайце, маці і тата!

Сын ваш Цімафей Глябка, што спакойна чакае назначанай смерці».

У перадсмяротныя хвіліны Глябка думаў аб сэнсе рэвалюцыйнай барацьбы, аб шчаслівым будучым людзей, аб непазбежным падзенні ненавіснага ладу. У пісьме да братаў Аўксенція і Івана ён паведамляе прычыну такога суровага прыгавору: «Я буду пакараны смерцю за наступнае: за выпрацоўку плана паўстання, за распаўсюджванне паміж войск літаратуры і як зачынышчык узброенага паўстання ў Кранштаце... Я спадзяюся, што вы не забудзеце брата, які ахвяраваў сабой дзеля іншых».

Два месяцы зачынышчыкі паўстання пакутавалі ў турме. 17 верасня 1906 года ваенны суд прыгаварыў дзевятнаццаць матросаў, членаў Кранштацкай ваеннай арганізацыі, да пакарання смерцю. Сярод іх было трое сыноў беларускага народа: Цімафей Глябка, Радзівон Каротчык і Емялян Ляшчук. Праз чатыры дні на форце «Літцы» прыгавор быў выкананы. Асуджаных падалі да нацягнутага каната, зачыталі прыгавор. Матросы ў адказ заспявалі «Вы жертоўны палі в борьбе роковой». Відавоццам пакарання быў А. Новікаў-Прыбой, будучы аўтар «Цусімы».

Расправа над кранштацкімі рэвалюцыянерамі ўзрушыла сумленных людзей Расіі. Аб іх складалі вершы і легенды. Іх светлай памяці Мікалай Рыўкін прысвяціў песню «Мора ў лютаасці стагнала», напісаную ў кранштацкай турме.

Э. КАРНІЛОВІЧ,
кандыдат гістарычных навук.

ПЯЦЬ ТЫСЯЧ ЗНАЧКОЎ

Вось ужо 15 гадоў галоўны ўрач клінікі Віцебскага ветэрынарнага інстытута А. Шэльцын збірае значкі і медаль, прысвечаныя У. І. Леніну. У яго фалерыстычнай «Ленініяне» больш пяці тысяч значкоў і каля 500 медалёў.

Толькі для кароткага знаёмства з гэтай калекцыяй трэба патраціць не адну гадзіну. А калі гасцінны гаспадар пачне яшчэ расказаць аб гісторыі таго або іншага значка, то прыйдзеца сядзець далёка за поўнач.

Збор вячбачаніна строга сістэматызаваны па раздзелах: Вялікі Кастрычнік, гісторыя СССР і КПСС, ВЛКСМ, любі-

лей з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча, музеі і помнікі, прысвечаныя Леніну, прадпрыемствы, гарады рэспублікі, узнагароджаныя ордэнам Леніна, ленінскі план ГАЗПРО, піянерыя. У калекцыі ёсць мініяцюры з алюмінію і латуні, серабра і бронзы, пластыку, шкла, тэмпака, бурштыну. Яны выраблены ў СССР і ГДР, Польшчы і Чэхаславакіі, Балгарыі і Румыніі, Венгрыі, Манголіі, В'етнаме, Карэі, Фінляндыі.

Як жа папаўняецца гэта калекцыя? Шчыра захоплены збіральштвам, А. Шэльцын падтрымлівае сувязь з дзесяткамі калег па захап-

ленню. На яго хатні адрас часта прыходзяць пісьмы і бандэролі з розных гарадоў Савецкага Саюза. Акрамя гэтага, ён пастаянна наведвальнік гуртка віцебскіх калекцыянераў, дзе па праву лічыцца карыфеем мясцовай фалерыстыкі. Едуць у адпачынак, А. Шэльцын абавязкова бярэ з сабой важкі партфель, у якім знаходзіцца яго абменны фонд — каля тысячы значкоў самай разнастайнай тэматыкі.

У Шэльцына ёсць запаветны планшэт, на якім прымацаваны вельмі цікавыя і рэдкія значкі. Вось, напрыклад, адзін з іх, выкананы з серабра. На ім паказаны Маўзалеі У. І. Леніна і два разгорнутыя сцягі. Гэты значок быў выпушча-

ны некалькі дзесяцігоддзяў назад і ўручаўся ўдзельнікам будаўніцтва Маўзалея.

Яшчэ адна рэдкасць — значок «Ударніку 1932 г.», завяршаючага пяцігодку». Ён быў выпушчаны да 15-й гадавіны Вялікага Кастрычніка. А цяпер уявіце сабе значок у выглядзе пяцікутнай зоркі, якую ўтвараюць тры раскрытыя кнігі. У цэнтры — рэльефны адбітак партрэта У. І. Леніна. На кнігах стаяць даты — «1917 — 1927». Гэта мініяцюра з вялікай серыі значкоў, выпушчаных у 20-я гады таварыствам «Далю непісьменнасць».

Значкі А. Шэльцына пастаянна «вандруюць» па розных выстаўках.

А. ПАДЛІПСКІ.

УНІКАЛЬНАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

Унікальнае выданне рыхтуецца ў нашай рэспубліцы. Гэта Энциклопедия літаратуры і мастацтва Беларусі ў пяці тамах. Вось што раскажаў пра яе галоўны рэдактар выдавецтва «Беларуская Савецкая Энциклопедия імя П. Броўкі» народны пісьменнік Беларусі, член-карэспандэнт АН БССР І. Шамякін: — Энциклопедия літаратуры і мастацтва — першая ў гісторыі Беларусі. Яна дае поўныя, усебаковыя звесткі аб нацыянальнай літаратуры, этнаграфіі, фальклору, мове, тэатры, выяўленчым мастацтве, кіно, архітэктурі, шыркі, эстрадзе, музыцы. Упершыню будзе даследавана і класіфікавана мастацтва Беларускага радзё і тэлебачання, паказаны яго ўзаемасувязі з літаратурай, кіно, тэатрам.

Нацыянальная культура беларускага народа развівалася і развіваецца не ізалявана, а ў цеснай арганічнай сувязі з рускай і культурамі іншых брацкіх народаў Савецкага Саюза. Мы сабралі вялікі матэрыял, які сведчыць аб плённым духоўным супрацоўніцтве. Для гэтага спатрэбілася актыўная дапамога спецыялістаў усіх братніх рэспублік, іх многа сярод нашых аўтараў.

Выключная ўвага ў энцыклапедыі ўдзелена ўзаемным сувязям беларускай літаратуры і мастацтва з культурай братніх рэспублік У нашы дні. На канкрэтных прыкладах і фактах можна наглядна бачыць адзінаства і непадзельнасць нашай савецкай шматнацыянальнай культуры і яе багатыя дасягненні ў літаратуры і мастацтве кожнага народа.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 1786